

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2019-63-38-48>
УДК 377.062.1

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ АДАПТИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

© Давидова Ю.В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Давидова Юлія Володимирівна: ORCID: 0000-0002-6592-7718; yul65591@gmail.com, аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Стаття присвячена проблемі розбудови адаптивного освітнього простору в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників будівельного профілю. У статті визначено особливості підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю та частково розкрито сутність адаптивного освітнього простору в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Визначено, що підготовка кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти потребує суттєвих змін: осучаснення змісту професійної підготовки, інформатизації освітнього процесу шляхом створення в кожному закладі освітнього Веб-простору, переорієнтації освітнього процесу з предметного на компетентнісний підхід, упровадження новітніх педагогічних та виробничих технологій, підвищення професійного рівня педагогічних кадрів за рахунок посилення мотивації до самоосвіти і саморозвитку.

Подано результати опитування, проведеного з метою з'ясування рівня готовності до розбудови адаптивного освітнього простору учасників освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти за професіями будівельного профілю Харківського регіону. За результатами опитування педагогічних працівників і учнів виявлено спільний погляд на проблеми в усіх учасників освітнього процесу, з'ясовано реальний стан організації професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Харківського регіону, виявлено сильні та слабкі сторони організації освітнього процесу.

Зазначена необхідність розбудови нового освітнього простору для підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю, створення якого сприятиме забезпеченню доступної якісної освіти для всіх верств населення, надасть здобувачеві освіти можливість стати конкурентоспроможним як на вітчизняному, так і на європейському ринках праці шляхом підвищення якості його підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, кваліфікований робітник, освітній процес, компетентнісний підхід, інформатизація професійної освіти, Веб-простір, цифрові освітні ресурси.

Давидова Ю.В. «Некоторые вопросы развития адаптивного образовательного пространства в учреждениях профессионального (профессионально-технического) образования».

Статья посвящена проблеме развития адаптивного образовательного пространства в учреждениях профессионального (профессионально-технического) образования, осуществляющих профессиональную подготовку квалифицированных рабочих строительного профиля. В статье определены особенности подготовки квалифицированных рабочих строительного профиля и частично раскрыта сущность адаптивного образовательного пространства в системе профессионального (профессионально-технического) образования. Определено, что подготовка квалифицированных рабочих строительного профиля в учреждениях профессионального (профессионально-технического) образования требует существенных изменений: осовременивания содержания профессиональной подготовки, информатизации образовательного процесса путем создания в каждом учреждении образовательного Веб-пространства, переориентации образовательного процесса с предметного на компетентностный подход, внедрение новейших педагогических и производственных технологий, повышение профессионального уровня педагогических кадров за счет усиления мотивации к самообразованию и саморазвитию.

Приведены результаты опроса, проведенного с целью выяснения уровня готовности к развитию адаптивного образовательного пространства участников образовательного процесса в учреждениях профессионального (профессионально-технического) образования по профессиям строительного профиля Харьковского региона. По результатам опроса педагогов и учеников установлен общий взгляд

на проблемы у всех участников образовательного процесса, выяснено реальное состояние организации профессиональной подготовки квалифицированных рабочих строительного профиля в учреждениях профессионального (профессионально-технического) образования Харьковского региона, выявлены сильные и слабые стороны организации образовательного процесса.

Отмечена необходимость развития нового образовательного пространства для подготовки квалифицированных рабочих строительного профиля, создание которого будет способствовать обеспечению доступного качественного образования для всех слоев населения, предоставит соискателю образования возможность стать конкурентоспособным как на отечественном, так и на европейском рынке труда путем повышения качества его подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, заведение профессионального (профессионально-технического) образования, квалифицированный рабочий, образовательный процесс, компетентностный подход, информатизация профессионального образования, Веб-пространство, цифровые образовательные ресурсы.

Y. Davydova "Some questions of developing an adaptive educational environment in professional (vocational) education institutions".

The article is devoted to the problem of developing an adaptive educational environment in professional (vocational) education institutions, which carry out vocational training of skilled workers in the construction sector. The article specifies the peculiarities of training skilled construction workers. It also partially reveals the essence of adaptive educational environment in the system of professional (vocational) education. The outcome of the research highlights that the training of skilled construction workers in professional (vocational) education institutions requires significant changes: updating the content of vocational training; informatization of the teaching-learning process by the means of creating the e-learning space in each institution; reorienting the teaching-learning process from the substantive towards competence-based approach; introducing the newest pedagogical and production technologies; improving professional level of the teaching staff by increasing their motivation for continuing professional development.

The survey results show the level of readiness to develop an adaptive educational environment for participants of the teaching-learning process in professional (vocational) education institutions among the construction professions in the Kharkiv region. The survey of pedagogical workers and students reveals a common view on the problems among all participants of the teaching-learning process; the real situation of the vocational training of skilled construction workers in professional (vocational) education institutions of the Kharkiv region; the strengths and weaknesses of the organization of the teaching-learning process.

The necessity of building a new educational environment for skilled construction workers training by improving its quality not only provides the affordable quality education for all strata of the society but also gives the opportunity for our education to become competitive both on the regional and European labor market.

Keywords: vocational training, professional (vocational) education institution, skilled worker, teaching-learning process, competence-based approach, informatization of vocational education, e-learning space, digital educational resources.

Постановка проблеми. Система вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти перебуває на етапі реформування і модернізації. Підготовка кваліфікованих робітників має виходити на якісно новий рівень – рівень європейських вимог, у зв'язку з чим актуалізуються питання пошуку нових підходів до надання освітньої послуги в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в контексті адаптації професійної підготовки кваліфікованих робітників до нових економічних і соціокультурних умов країни. Особливої уваги при висвітленні цього питання заслуговує підготовка кваліфікованих робітників будівельного профілю, рівень підготовки яких повинен повністю відповідати вимогам сучасного роботодавця, який бажає отримати конкурентоспроможного, професійно

мобільного кваліфікованого робітника, з необхідним набором професійних і ключових компетентностей, здатного адаптуватися до динамічних змін, що постійно відбуваються в будівельній галузі.

Аналіз останніх досліджень. Проблема підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю розглянута в роботах Б. Адабашева (зміст професійної підготовки робітників у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю) [1], О. Булейко (інтеграція професійних знань майбутніх будівельників засобами інформаційних технологій) [2], А. Литвина (засади інформатизації у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю) [9], О. Гулай (теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців

будівельного профілю в умовах неперервної освіти) [3], Л. Сушенцевої (формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах) [16], Т. Пятничук (формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах) [12] та ін.

У наукових працях розглядаються адаптивні процеси у підготовці кваліфікованих робітників сфери побутового обслуговування населення – агентів із постачання (О. Загіка) [4], спеціалістів бухгалтерського обліку (М. Росток) [15].

Проблемою розбудови нового освітнього простору в Україні активно займаються органи державного управління в рамках реформи освіти «Нова Українська Школа». Цьому питанню присвячені також праці О. Марченко (проектування освітнього простору в умовах динамічних змін) [10], Т. Ткач (дослідження освітнього простору особистості) [5], Н. Рибки (єдиний освітній простір як інтегративна система) [17], М. Росток, Т. Бондаренко та І. Савченко (розбудова єдиного простору української освіти як вимога часу) [14] та ін.

Отже, аналіз наукових досліджень засвідчує, що питаннями професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю присвячено багато наукових досліджень, але недостатньо висвітлені питання розбудови адаптивного освітнього простору в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що свідчить про те, що цей напрям роботи потребує подальшого вивчення та розробки.

Мета статті полягає в розкритті деяких питань, пов'язаних із проблемою розбудови адаптивного простору в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників будівельного профілю. Завдання нашої статті: розглянути історичний аспект професійної підготовки кваліфікованих робітників, визначити особливості професійної підготовки в діючих нормативно-правових документах, розкрити власний погляд на сутність адаптивного освітнього простору підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, здійснити аналіз практичного досвіду створення адаптивного освітнього простору для професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі реформування професійної (професійно-технічної) освіти гостро постає проблема підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників у різних галузях економіки. Про необхідність підвищення професійного та загальнокультурного рівня випускників ЗП(ПТ)О наголошується в Законах України «Про освіту» [6], «Про вищу освіту» [5], «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [7], у Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року [11].

Стаття 15 Закону України «Про освіту» визначає, що «Метою професійної (професійно-технічної) освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [1, с.14].

Упровадження в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти стандартів на компетентнісній основі передбачає переорієнтацію з предметного на модульно-компетентнісний підхід, тобто на формування в процесі професійної підготовки в здобувачів освіти необхідного набору професійних і ключових компетентностей, які включають у себе як теоретичні знання і практичні уміння, так і особистісні якості, здатні забезпечити майбутньому кваліфікованому робітникові професійну мобільність, захищеність і адаптивність на ринку праці.

За цих умов розбудова нового освітнього простору в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, який буде відображати внутрішні (педагогічні, психологічні, дидактичні та ін.) зміни в системі [13], дасть можливість підвищити якість, престижність професійної освіти, зробити її адекватною потребам особистості, соціуму та ринку праці.

Із метою з'ясування рівня готовності до розбудови адаптивного освітнього простору для підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в січні-лютому 2019 року було проведено опитування викладачів і майстрів виробничого навчання, учнів – учасників освітнього процесу за професіями будівельного напрямку. В опитуванні взяли участь 236 респондентів: 21 викладач предметів професійно-теоретичної підготовки, 32 майстри виробничого навчання, 183 учні із 4-х закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Харкова і 4-х закладів – Харківської області.

Для проведення опитування учасників освітнього процесу ми використовували один із хмарних сервісів: Google Форми. З цією метою на

Google Діску були створені три форми із запитаннями, які передбачали закриті і відкриті варіанти відповідей (рис. 1.1, 1.2).

The image shows a Google Form interface. The title is "Онлайн-опитування викладачів предметів загальнопрофесійної та/або професійно-теоретичної підготовки за професіями будівельного профілю". Below the title, there is a description field. The main question is "Вкажіть Вашу кваліфікаційну категорію:". There are two radio button options: "1. Спеціаліст" and "2. Спеціаліст другої категорії". The form is part of a collection with 21 questions.

Рис. 1.1. Он-лайн опитування викладачів і майстрів виробничого навчання за допомогою Google Форм

The image shows a Google Form interface. The title is "Онлайн-опитування учнів, які навчаються в ЗП(ПТ)О за професіями будівельного профілю". Below the title, there is a description field. The main question is "Назвіть професію (професії), за якою (якими) ви навчаєтесь:". There is a text input field for the answer. Below it, there is another question: "Вкажіть курс, на якому ви навчаєтесь:". There is a text input field for the answer. The form is part of a collection with 183 questions.

Рис. 1.2. Он-лайн опитування учасників освітнього процесу за допомогою Google Форм

Запитання, які були включені до анкет, мали за мету з'ясувати реальні умови в закладах професійної (професійно-технічної) освіти для здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за професіями будівельного профілю.

На підставі аналізу проведеного он-лайн опитування викладачів та майстрів виробничого навчання за професіями будівельного профілю було з'ясовано таке:

11 викладачів професійно-теоретичної підготовки (52,4%) складають спеціалісти вищої категорії з педагогічним стажем більше 20-ти років; 10 майстрів виробничого навчання (31,3%) мають педагогічний стаж від 10-ти до 20-ти років, у 15 майстрів виробничого навчання (37,5%) педагогічний стаж складає більше 20-ти років. Відсоток молодих спеціалістів, які працюють в закладах професійної (професійно-технічної) освіти до 3-х років, складає 7,5% (3 особи).

1-й блок містив запитання щодо обладнання кабінетів, лабораторій, навчально-виробничих майстерень необхідними засобами навчання, а також до комфортного перебування педагогів у приміщенні закладу.

На запитання «Чи влаштовує Вас приміщення, в якому Ви працюєте?» 45 респондентів (85%) надали позитивну відповідь.

Стосовно обладнання приміщень необхідними засобами навчання 41 педагогічний працівник (77,3%) зазначив, що кабінети, лабораторії обладнані необхідними наочними посібниками, стендами, плакатами, натуральними зразками, а навчально-виробничі майстерні – пристроями, інвентарем, інструментами, будівельними матеріалами. Водночас 35 педагогічних працівників (66%) вважають за необхідне оновлення існуючої матеріально-технічної бази (рис. 2.1, 2.2).

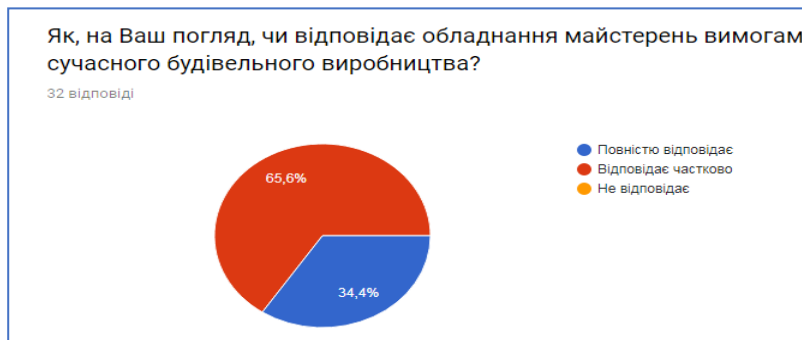

Рис. 2.1. Результати опитування щодо необхідності оновлення навчально-виробничих майстерень

Рис. 2.2. Результати опитування щодо необхідності оновлення кабінетів (лабораторій)

2-й блок містив запитання щодо створення освітнього Веб-простору для підвищення якості професійної підготовки.

За результатами опитування 34% педагогів оцінили власний рівень цифрової компетентності як середній, 57% – як достатній і тільки 9% респондентів вважають власний рівень цифрової компетентності високим.

17 викладачів (81%) мають можливість за потреби проводити уроки з предметів професійно-теоретичної підготовки в комп'ютерному класі. Однак лише 5 викладачів (23,8%) вважають комп'ютери, розташовані в комп'ютерних класах, сучасними. 16 викладачів (76,2%) надали позитивну відповідь на запитання щодо підключення комп'ютерів до мережі Інтернет, 13 осіб (61,9%) задовольняє швидкість роботи в мережі.

3-й блок містив запитання щодо оновлення змісту професійної підготовки та впровадження в освітній процес новітніх педагогічних та виробничих технологій.

За результатами опитування було з'ясовано, що дидактичні матеріали для учнів, перелік навчально-виробничих робіт, технічну та технологічну документацію на початок навчального року оновлюють 18 осіб (34% опитаних).

На запитання чи використовуєте ви в освітньому процесі інноваційні технології 100% респондентів відповіли «Так». Між тим, на запитання «Які форми проведення уроків Ви вважаєте найбільш ефективними?» 20 педагогічних працівників (37,7%) вважають найбільш ефективними традиційні форми проведення уроків, 8 особам (15%) важко відповісти на це питання.

На запитання «Які форми підвищення кваліфікації педагога Ви вважаєте найбільш ефективними?» варіанти відповідей розподілилися таким чином:

1) курси підвищення кваліфікації; 2) семінари, тренінги, майстер-класи; 3) стажування на виробництві; 4) самоосвіта (рис.3.1., 3.2.):

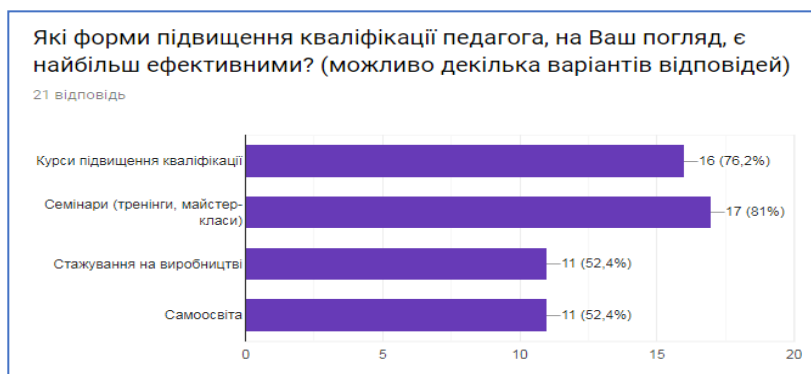

Рис. 3.1. Результати опитування викладачів щодо найбільш ефективних форм підвищення кваліфікації педагога

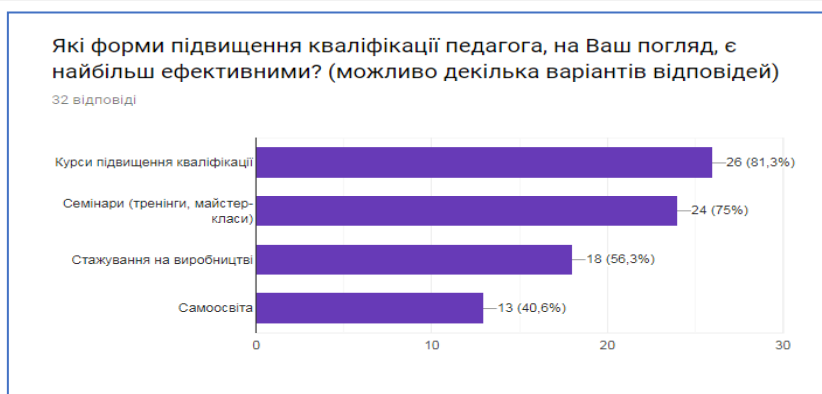

Рис. 3.2. Результати опитування майстрів виробничого навчання щодо найбільш ефективних форм підвищення кваліфікації педагога

Відповіді на запитання «Що, на Вашу думку, є ключовим в процесі підвищення якості професійної підготовки в ЗП(ПТ)О?» розподілилися в рейтингу таким чином:

- оновлення змісту професійної підготовки;
- упровадження в освітній процес інноваційних технологій;
- індивідуалізація процесу навчання;
- підвищення професійного рівня педагогічних кадрів.

4-й блок містив запитання щодо створення сприятливого мікроклімату в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

50 опитаних (94,3%) вважають мікроклімат у власному педагогічному колективі і в навчальних групах, в яких вони викладають, сприятливим.

На запитання «Від кого, в першу чергу, залежить формування сприятливого мікроклімату в групі?» за рейтингом відповіді розподілилися таким чином:

- від класного керівника;
- від практичного психолога;
- від педагогів;
- від самих учнів.

На підставі аналізу отриманих відповідей можна зробити висновки:

У системі професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників будівельного профілю, маємо дефіцит молодих спеціалістів.

Віковий показник педагогічних кадрів, який перевищує 50 років (близько 50% опитаних), уповільнює впровадження в освітній процес новітніх технологій, про що свідчить 52,7% респондентів, які вважають найбільш ефективними традиційні форми проведення уроків або їм важко відповісти на це запитання. Про це свідчить і невеликий відсоток педагогів (34%), які займаються оновленням дидактичних та інших матеріалів для учнів на початок навчального року.

Матеріально-технічна база в більшості закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професіями будівельного профілю потребує зміцнення й оновлення.

Відсутність матеріально-технічної бази, яка б відповідала вимогам сучасного будівельного виробництва, можна компенсувати за рахунок створення освітнього Веб-простору як невід'ємної складової нового освітнього простору. Такий Веб-простір повинен містити певний набір цифрових

освітніх ресурсів для формування в процесі навчання в здобувачів освіти необхідних компетентностей за професією.

Процес створення Веб-простору або інформатизації освіти включає, на наш погляд, дві складові. По-перше, це технічні умови (наявність комп'ютерних класів, підключення комп'ютерів до мережі Інтернет). По-друге, це відповідний рівень цифрової компетентності педагогів.

Зупинимось детальніше на цьому питанні. Процес інформатизації вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме адаптації її до індивідуальних потреб учня. Створення сучасного інформаційно-методичного супроводу професійної підготовки із застосуванням цифрових освітніх ресурсів має стати запорукою підвищення її якості, ефективності та доступності навчання для всіх верств населення.

За результатами опитування педагогічних працівників можна зробити висновок про наявність першої складової: відповідних технічних умов у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (комп'ютерні класи із достатньою кількістю комп'ютерів, які підключені до мережі Інтернет), про що свідчать 76,2% опитаних. Швидкість підключення достатня для одночасної продуктивної роботи навчальної групи (61,9% опитаних). Можливість проводити уроки професійно-теоретичної підготовки за професіями будівельного профілю мають 81% опитаних.

Якщо наявність відповідних технічних умов для створення освітнього Веб-простору в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (перша складова, яка впливає на результативність створення освітнього Веб-простору) ми можемо лише констатувати як факт, на який ми не маємо впливу, то друга складова, яка включає в себе підвищення рівня цифрової компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання може істотно змінюватися сторону збільшення.

Реалізація цього завдання неможлива без вдосконалення професійного рівня педагогічних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що постають на шлях впровадження інновацій, зокрема проведення системної роботи з підвищення рівня цифрової компетентності педагогів. Провідну роль у вирішенні цього завдання відіграє створення в кожному закладі професійної (професійно-технічної) освіти відповідних умов для підвищення професійного

рівня педагогів та формування потужної мотивації до навчання протягом життя, зокрема шляхом самоосвіти.

Наступним кроком за наявності цих двох складових має бути створення в кожному закладі професійної (професійно-технічної) освіти освітнього Веб-простору шляхом упровадження в процес професійної підготовки кваліфікованих робітників цифрових освітніх ресурсів, а саме: електронних засобів навчального призначення (підручників, посібників), електронних різнорівневих тестових завдань, хмарних технологій, елементів дистанційного навчання тощо. Вважаємо, що впровадження в освітній процес цифрових освітніх ресурсів повинно мати комплексний підхід, тобто потрібно ставити за мету створення в кожному закладі професійної (професійно-технічної) освіти електронних освітніх комплексів або SMART-комплексів із предметів/модулів для формування в учнів необхідних компетентностей.

Комплексне використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти цифрових освітніх ресурсів допоможе учням набути статусу активних учасників освітнього процесу за рахунок самостійного здобування знань та набуття навичок самоконтролю, дасть можливість сформувати в них разом із професійними низку ключових компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності, а також успішної соціалізації в суспільстві.

Важливим вектором розвитку при розбудові в закладах професійної (професійно-технічної) освіти освітнього Веб-простору має бути використання «хмарних технологій». Реалізувати це завдання цілком можливо за допомогою сервісів Google, використання яких можна розглядати і як упровадження елементів дистанційного навчання.

Google є відносно новим вітчизняним сервісом, але завдяки зручному інтерфейсу і різноплановим можливостям він впевнено завоював увагу користувачів. Окрім створення різнорівневих тестових завдань для здійснення різних видів контролю рівня навчальних досягнень за допомогою Google Форм, на хмарному сховищі Google Диск може бути розміщений навчальний матеріал за темами навчальних програм із предметів/модулів програми. Технічні можливості Google Диска надають змогу власнику розміщувати файли різного формату: текстові, електронні таблиці, навчальні презентації, відеоролики тощо.

У першу чергу технологію зручно застосовувати для учнів, які з різних причин не

встигають опанувати навчальний матеріал. При розміщенні матеріалів доцільно застосовувати принцип дозованого навчального навантаження. Характерною рисою навчання в дистанційному режимі є побудова учнем власної освітньої траєкторії.

Елементами дистанційного навчання на Google Диску можуть розглядатися Google Документи, які включають в себе роботу з текстовими документами, електронними таблицями, мультимедійними презентаціями. Перевагами в роботі з такими документами є надання викладачем (тьютором) спільного доступу до них користувачам (учням), а також можливості редагування в он-лайн режимі.

Наступною сходинкою в становленні педагога нової освітньої формації може бути створення Google Classroom (віртуальна класна кімната), яка об'єднує в собі декілька Google Сервісів: Google Диск, Google Документи, Google Календар. За допомогою Google Classroom відбувається взаємодія між учасниками освітнього процесу в дистанційному режимі: створення окремих класів, розміщення розкладу, створення, систематизація і розміщення завдань для учнів, редагування та оцінювання виконаних завдань, організація он-лайн спілкування.

За результатами опитування можна зробити висновок, що необхідно проводити системні заходи з метою підвищення рівня цифрової компетентності, мотивувати педагогів до «освіти протягом життя», відходити від шаблону «Курси підвищення кваліфікації 1 раз на 5 років» (перше місце за результатами опитування в рейтингу найбільш ефективних форм підвищення кваліфікації), розуміти самоосвіту як перспективний напрямок власного професійного розвитку.

Отже, перед системою професійної (професійно-технічної) освіти постає завдання

не тільки розробляти практичні механізми упровадження цифрових освітніх ресурсів у процес професійної підготовки кваліфікованих робітників. Необхідно змінювати ставлення педагогів до інтеграції в освіту новітніх технологій, мотивувати їх до підвищення власного рівня цифрової компетентності, адже бажання змінюватися повинно трансформуватися в конкретні дії.

Прийнятні психологічні умови відіграють у питаннях розбудови адаптивного освітнього простору значну роль. Із наданих відповідей можна побачити, що мікроклімат у колективах закладів переважно є сприятливим. Однак педагогам слід усвідомлювати, що формування сприятливого мікроклімату не може залежати тільки від класного керівника або практичного психолога, це – результат системної роботи всіх учасників освітнього процесу.

Нижче наведено результати опитування учнів, які навчаються за професіями будівельного профілю на 1-3 курсах.

Більшість учнів: 133 особи (72,7%) вважають умови перебування в приміщенні закладу комфортними; 92 учням із 144 (63,9%) подобаються також умови проживання в гуртожитку.

150 учнів (82%) надали позитивну відповідь на запитання щодо обладнання кабінетів, лабораторій необхідними засобами навчання; 155 учнів (84,7%) вважають обладнаними необхідними засобами навчально-виробничі майстерні.

Відповіді на запитання «Чи відповідає обладнання майстерень вимогам сучасного виробництва?» розподілилися таким чином: 92 учні (54%) вважають, що повністю відповідає, 77 учнів (42,1%) відповіли, що відповідає частково, 12 учням (6,6%) важко відповісти на це питання (рис. 4):

Рис. 4. Результати опитування учнів щодо обладнання майстерень вимогам сучасного будівництва.

140 учнів (76,5%) відповіли позитивно на запитання «Чи вистачає комп'ютерів на всіх учнів навчальної групи?». Однак тільки 72 учні (39,3%) вважають комп'ютери сучасними. 175 учнів (95,6%) відповіли, що комп'ютери підключені до мережі Інтернет, 128 учнів (69,9%) вважають швидкість в мережі достатньою.

На запитання «Як часто ви займаєтесь в комп'ютерному класі?» 105 учнів (57,4%) відповіли, що займаються тільки під час вивчення предметів «Інформатика» та/або «Інформаційні технології», 99 учнів (54,1%) відповіли, що використовують під час навчання «хмарні технології».

130 учнів (71%) мають гарні взаємовідносини з іншими учнями навчальної групи.

Більше 90% подобається ставлення педагогів до учнів навчальної групи (169 учнів, 92,3%) і особисто до самого учня (173 учні, 94,5%).

На запитання «Що, на Вашу думку, потрібно, щоб зробити процес навчання в цьому закладі освіти більш цікавим і корисним?» маємо такий рейтинг відповідей (можна було обирати декілька варіантів):

- проводити більше уроків із застосуванням цифрових технологій;
- проводити більше нестандартних уроків (уроків-конкурсів, уроків-змагань, вікторин тощо);
- пояснювати незрозумілий матеріал індивідуально (в режимі консультації);
- наблизити виробниче навчання в майстернях до реальних виробничих умов;
- покращити матеріально-технічне забезпечення закладу.

Аналіз відповідей учнів свідчить про спільність поглядів на проблеми, які існують у закладі: необхідність оновлення обладнання в навчальних приміщеннях, несучасне комп'ютерне забезпечення, швидкість підключення до мережі Інтернет тощо.

Відповіді ж учнів на два останні питання дуже чітко віддзеркалюють проблеми, які були сформульовані за результатами аналізу відповідей педагогів. Учні зацікавлені, в першу чергу, у відвідуванні уроків із

застосуванням цифрових технологій, нестандартних уроків.

Висновки. Таким чином, із вище викладеного можна зробити такі висновки:

1. Необхідність підвищення якості системи вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти до рівня європейських вимог, переорієнтація з процесу на результат наголошують на необхідності створення адаптивного освітнього простору, який стає обов'язковою складовою професійної підготовки кваліфікованих робітників будь-якого напрямку, зокрема будівельного. Створення нового освітнього простору із застосуванням адаптивних технологій дасть можливість перевести систему на якісно новий рівень, без чого сьогодні неможливий подальший її розвиток.

2. Процес інформатизації вітчизняної професійної освіти є необхідною умовою інтеграції країни до світового освітнього простору. Створення в кожному закладі професійної (професійно-технічної) освіти освітнього Веб-простору допоможе ефективно організувати освітній процес як безпосередньо в закладі освіти, так і на відстані, сприятиме формуванню цифрової компетентності, навичок самостійної роботи і самоконтролю в здобувачів освіти, підвищенню мотивації до «освіти протягом життя» в усіх учасників освітнього процесу.

3. В умовах, що склалися, гостро постає питання підвищення професійного рівня педагогічних працівників. Викладач або майстер не має розглядати освітній процес тільки в розрізі того навчального предмета, який він викладає. Ринкові вимоги до кваліфікованих робітників будівельного профілю потребують професійної підготовки на компетентнісній основі. Отже, має відбуватися поступовий перехід від викладача-предметника і майстра виробничого навчання до педагога професійного навчання, який буде здатен сформувати в учнів компетентності, необхідні для здійснення майбутньої професійної діяльності в умовах динамічних змін.

Список використаних джерел:

1. Адабашев Б. Модернізація змісту професійної підготовки робітників у профтехучилищах будівельного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Б. Адабашев. – Вінниця, 2007. – 22 с.

2. Булейко О. І. Інтеграція професійних знань майбутніх будівельників засобами інформаційних технологій у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / О.І. Булейко. – Вінниця, 2009. – 22 с.

3. Гулай О. І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців

будівельного профілю в умовах неперервної освіти : автореф. дис. ... д. пед. наук : спец. 13.00.04 / О. І. Гулай. – Вінниця, 2016. – 44 с.

4. Загіка О. О. Формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання в професійно-технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / О. О. Загіка – Київ : Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. – 20 с.

5. Про вищу освіту : Закон України [Електронний ресурс] // ВВР України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18_ - Дата звернення 15.03.2019р.

6. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс] // ВВР України. – 2017. – № 38-39 – Ст. 380. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19_ - Дата звернення 12.03.2019р.

7. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України [Електронний ресурс] // ВВР України. – 1998. – № 32. – Ст. 215. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80_ - Дата звернення 10.03.2019р.

8. Карташова Л. А. Інформаційно-освітнє середовище системи професійно-технічної освіти: проблеми та перспективи / Л. А. Карташова. – Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер. : Професійна педагогіка. – Київ : Поліграфсервіс, 2015. – Вип. 9. – С. 72-78.

9. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю : монографія / А. В. Литвин. – Львів : Компанія «Манускрипт», 2011. – 498 с.

10. Марченко О. В. Проектування освітнього простору в умовах динамічних змін / О. В. Марченко // Гілея. Науковий вісник : зб. наук. праць. – Київ : ВІР УАН, 2012. – Вип. 57 (2). – С. 471-477.

11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013_ - Дата звернення 20.03.2019р.

12. Пятничук Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Т. В. Пятничук. – Київ, 2015. – 23 с.

13. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система : соціально-філософський аспект : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 / Н. М. Рибка. – Одеса, 2005. – 21 с.

14. Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. WEB-форуму (Київ-Харків, 22-23 березня 2018 р.) / за заг. ред. М. Л. Ростока, І. М. Савченко, Т. С. Бондаренко. – Кропивницький : Вид-во ЛА НАУ, 2018. – 184 с.

15. Ростока М. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх

обліковців з реєстрації бухгалтерських даних : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / М. Л. Ростока. – Харків, 2017. – 24 с.

16. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л. Л. Сушенцева ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 439 с.

17. Ткач Т. В. Методологічні засади дослідження освітнього простору особистості / Т. В. Ткач // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. – 2012. – Т. 18. – С. 757-766.

References:

Adabashev, B 2007, 'Modernizatsiia zmistu profesiinoi pidhotovky robotnykiv u proftekhuchylyshchakh budivelnoho profiliiu'[The content Modernization of vocational training of workers in vocational schools of building profile], *Kand.ped.n. abstract, Vinnytsia.*

2. Buleiko, OI 2009, 'Intehratsiia profesiinykh znan maibutnikh budivelnykiv zasobamy informatsiinykh tekhnolohii u protsesi fakhovoi pidhotovky'[Integration of professional knowledge of future builders by means of information technologies in the process of professional training], *Kand.ped.n. abstract, Vinnytsia.*

3. Hulai, OI 2016, 'Teoretyko-metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv budivelnoho profiliiu v umovakh neperervnoi osvity'[Theoretical and methodical bases of professional training of future specialists of building profile in conditions of continuous education], *Doc.ped.n. abstract, Vinnytsia.*

4. Zahika, OO 2015, 'Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ahentiv z postachannia v profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh'[Formation of professional competence of future supply agents in vocational schools], *Kand.ped.n. abstract, Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk, Kyiv.*

5. Prezydent Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 roku № 1556-VII'[About Higher Education: The Law of Ukraine], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 37-38, art. 2004, viewed 15 March 2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19_>.

6. Prezydent Ukrainy 2017, 'Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05.09.2017 № 2145-VIII'[About Higher Education: The Law of Ukraine], *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 38-39, art. 380, viewed 12 March 2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18_>.

7. Verkhovna Rada Ukrainy 1998, 'Zakon Ukrainy Pro profesiino-tekhnichnu osvitu'[On Professional (Vocational) Education: The Law of Ukraine], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 32, art. 215, viewed 10 March 2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80_>.

8. Kartashova, LA 2015, 'Informatsiino-osvitnie sere dovishche systemy profesiino-tekhnichnoi osvity:

problemy ta perspektyvy'[Information and education environment of vocational education system: problems and perspectives], *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy*, Seriya Profesiina pedahohika, Kyiv, Polihrafservis, iss. 9, pp. 72-78.

9. Lytvyn, AV 2011, *Informatyzatsiia profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv budivelnoho profilu*, [Informatization of vocational schools of building profile] Kompaniia Manuscript, Lviv.

10. Marchenko, OV 2012, 'Proektuvannia osvitnoho prostoru v umovakh dynamichnykh zmin'[Design of educational space in conditions of dynamic changes], *Gileia. Naukovyi visnyk*, VIR UAN, Kyiv, issp. 57 (2), pp. 471-477.

11. Prezydent Ukrainy 2013, 'Ukaz pro Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini do 2021 roku vid 25.06.2013 no. 344/2013, [National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021: Decree of the President of Ukraine dated June 25, 2013 № 344/2013]' *Verkhovna Rada Ukrainy*, viewed 20 March 2019, <<https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>>.

12. Piatnychuk, TV 2015, 'Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh oporiadzhuvalnykh budivelnykh u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh'[Formation of professional competence of future builders of building materials in vocational schools], Kand.ped.n. abstract, Kyiv.

13. Rybka, NM 2005, 'Yedynyi osvitnyi prostir yak intehratyvna systema : sotsialno-filosofskyi aspekt'[The only educational space as an integrative system: the socio-philosophical aspect], Kand.filos.n. abstract, Odesa.

14. Rostoka, ML, Savchenko, IM & Bondarenko, TS (eds.) 2018, *Rozbudova yedynoho informatsiinoho prostoru ukrainskoi osvity – vymoha chasu*, [The development of a unified information space for Ukrainian education is a requirement of time] Vydavnytstvo Lotnoi akademii Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Kropyvnytskyi.

15. Rostoka, ML 2017, 'Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh oblikovtsiv z reiestratsii bukhhalterskykh danykh'[Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future accountants for the registration of accounting data], Kand.ped.n. abstract, Kharkiv.

16. Sushentseva, LL 2011, *Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnykh kvalifikovanykh robitnykh u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh: teoriia i praktyka*, [Formation of Professional Mobility of Future Skilled Workers in Vocational Education Institutions: Theory and Practice] Vydavnychiy dim, Kryvyi Rih.

17. Tkach, TV 2012, 'Metodolohichni zasady doslidzhennia osvitnoho prostoru osobystosti'[Methodological principles of studying the educational space of personality], *Problemy suchasnoi psykholohii*, vol. 18, pp. 757-766.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2019р.